

Ipomoea purpurea, Paarse Prachtwinde

Door : Luuc Bauer

Roel Feenstra heeft enkele malen naar de vereniging besichtige zaden meegenomen van een windend-rankende plant uit mediterraan gebied die bij hem goed groeit en jaarlijks zaad zet – “maar vraag me niet hoe die plant heet”. Ik vertelde dat ik voor deze soort ooit wel de naam *Ipomoea tiliacea* had vernomen, wat klopt met de bladvorm, maar dat ik daarvan allesbehalve zeker was en dat ik er nog op zou terugkomen. Ook bij mij bloeien ze goed en langdurig, dit jaar tot in oktober, maar voor zover ik kon zien steeds zonder zaadvorming. Hoe dan ook, het is de Paarse prachtwinde *Ipomoea purpurea*. Zoals veel verwanten vermoedelijk afkomstig uit Amerika, maar al eeuwenlang bekend uit vrijwel alle tropische gebieden en ook verwilderd in subtropische regio's. Ruig en weelderig groeit de plant naar mijn ervaring op Madeira.

Prachtwinde tegen kippengaas in West Turkije.

Kenmerken

De soort is, evenals enkele verwante soorten, wijdverbreid verwilderd, van Turkije tot Portugal of Madeira; wijd verspreid maar lokaal, meestal met onderbrekingen optredend. En dan vaak op braakliggend of ruderaal terrein, vooral aan wegranden, tegen hekwerk of hagen. Zelden in weinig verstoort natuurlijk gebied of op landbouwgronden.

De kelkbladen zijn klein, ong. 1 tot 1,5 cm lang, aan de voet gezwollen en vaak kleverig behaard. Vanuit de knop strekt zich een smalle kroonbuis, de kroonbladen zijn samengegroeid tot een brede trompetvorm. Meestal is de kleur van de bloem dieppaars, soms roze, ook lila of blauw is mogelijk. Op elk vergroeid kroonblad is een donkerder gekleurde zone aanwezig. De bloem gaat in de loop van de ochtend open en verschraalt of verschrompelt na lunchtijd. Vandaar de Engelse naam Morning glory. In de volle middagzon is het meestal snel met een bloem gedaan, maar zon is wel nodig voor volle pracht in de ochtenduren.

De plant is wel eens zacht behaard, vaak vrijwel kaal. Het blad is breed hartvormig, niet dun, enigszins moesachtig, zacht zonder slap te zijn.

Jonge ranken zoeken slangelend naar schaduw en verticale steun. Halfstruikjes of stevige planten als rozemarijn of lavendel worden benut om hogerop te komen.

Meer dan manshoog klimt deze soort zelden, met zachte steun of tegen een hek misschien wel enkele meters. Het maximum dat ik heb gezien was moeilijk te schatten, vanaf een glooiende oever of op een spoordijk, tegen ruige tuinhagen; het leek me ongeveer vijf of zes meter.

Deze bloem is indigo, donker blauwviolet.

Verschralende bloem in de middagzon.

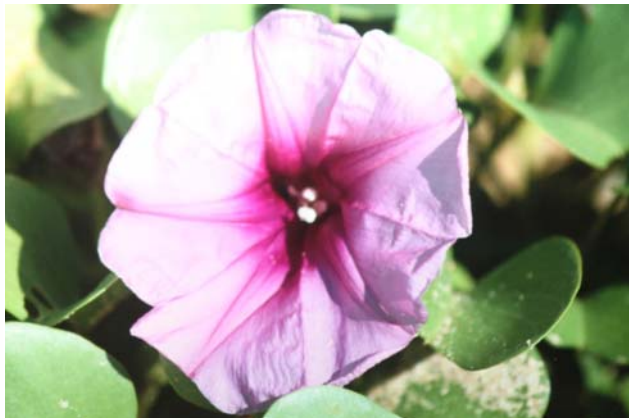
Een beeld van het hartvormige blad..

Verwante soorten

Ipomoea is een door Linnaeus benoemd geslacht met honderden soorten slingerplanten. Vele kunnen enorm woekeren, sommige worden als sierplant of voedselgewas benut, en er zijn een paar vochtminnende soorten – die nuttig kunnen zijn maar soms willen woekeren.

Ipomoea tiliacea, de lindebladwinde, ken ik wel uit Suriname; de bladvorm is vrijwel identiek en ook verder lijken de planten op elkaar, maar het blad is meestal steviger. Het is een plant van ons aansprekende omgeving: zwampen, vochtgebieden, rivieroever, drassavannen.

De bloem is licht van kleur, meestal lila, met donkere keel in de kroonbuis. Deze soort groeit soms als onkruid tussen switi batata of bataat, de zoete aardappel waarvan de bloemkleur ook haast hetzelfde kan zijn. De Surinaamse naam is batatatilé.

Bloem van lindebladwinde, *Ipomoea tiliacea*

Ipomoea tricolor, Klimmende winde, Hemelse winde of Delfts blauw, ofwel in het Engels Heavenly blue. Hiervan is de bloem veelal hemelsblauw met donkerblauwe tekening. De totaalindruk is als Delfts blauw of "Chine de commande" – het porselein dat op bestelling in China werd gemaakt omdat het goedkoper was dan iets in Delft bestellen.

Soms echter is de bloemkleur violet, rose of anders. De consistentie van het eveneens breed hartvormige blad en de vorm van kelkbladen kunnen uitsluitend geven. Interessant aan deze soort: het is de bron van LSD.

Ipomoea sagittata, Pijlkruidwinde, lijkt in veel opzichten op de Paarse prachtwinde, maar kan door het pijlvormige blad gemakkelijk worden onderscheiden. Deze soort geeft de voorkeur aan vochtige standplaatsen, slootkanten, moerassen.

Ipomoea batatas, Zoete aardappel, Switi batata of kort bataat wordt veel gekweekt, vooral op Madeira en ook in de neotropen, om de eetbare stengelknollen. Het blad van deze soort is erg variabel, meestal breed ovaal, soms breed hartvormig, soms handvormig ingesneden als blad van plataan of esdoorn. Ook de bloemkleur kan verschillend zijn, meestal bleek of lila met donkere keel in de kroonbuis.

Bloem van bataat, *Ipomoea batatas*.

Met veranderlijkheid is ook in de nomenclatuur rekening gehouden: benoemd zijn de vormen als *Ipomoea batatas* var. *cordifolia* en *Ipomoea batatas* var. *digitata*.

Ipomoea aquatica, waterspinazie, is een water of oeverplant die vooral in Azië wordt gegeten maar in Suriname ook bij Hindostanen en Javanen bekend onder de Maleise naam kankoen of kangkung, terwijl Creools-Surinaams dagoeblat ofwel hondenblad is.

Tot een jaar of tien geleden werd *Ipomoea reptans* algemeen gebruikt voor deze soort; onder die naam en het Nederlandse waterwinde vindt u de soort nog in veel publicaties. Een ander synoniem is *Ipomoea natans*. Deze plant wortelt in ondiep water of groeit vanaf de oever met drijvende stengels woekereend naar het midden van vaart of kreek.

Ipomoea pes-caprae, geitenhoefblad, groeit aan veel tropische kusten, op de hoogwaterlijn. Wetenschappelijke en Nederlandse naam verwijzen naar de kenmerkende bladvorm. De bloei is roze en lijkt enigszins op het bloeien van de Zoete aardappel. Deze soort heeft in Suriname twee namen, nl. Jorka batata, dat wil zeggen spookaardappel, geest van een aardappel of Krape wiwiri hetgeen schildpadwier of schildpadkruid betekent.

Blad van *Ipomoea pes-caprae*.

Ipomoea littoralis ten slotte is een onduidelijke naam; er kunnen twee soorten mee bedoeld worden, hoewel de knoop tegenwoordig is doorgehakt. *Ipomoea littoralis* Blume, 1825 is de thans geldige naam en deze plant heet dan in het Nederlands strandwinde. Met verdere namen-diarrhee wil ik u niet vermoeien. Genoemde soorten zijn soms verwilderd aan te treffen in gebieden om de Middellandse zee.

Bronnen

- Fa joe kan tak mi no moi. Surinaamse wandelflora, deel 1 onder redactie van A.M.W. Mennega. Stinasu, Paramaribo, 1976
- Flora of Madeira, ed. by J.R. Press & M.J. Short, Natural History Museum, London, 1994
- J.G. Rohwer, Guide des plantes tropicales, à l'état sauvage ou acclimatées, Delachaux et Niestlé, Lonay & Paris, 2002
- www.theplantlist.org

Tekst en foto's : Luuc Bauer

© Werkgroep aquatische planten – krant 172

